

Sygn. akt I CZ 10/07

POSTANOWIENIE

Dnia 21 marca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący)

SSN Maria Grzelka (sprawozdawca)

SSN Tadeusz Żyznowski

w sprawie z powództwa W. Spółki z o.o.

przeciwko Miastu W.

o ustalenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 21 marca 2007 r.,

zażalenia strony powodowej

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 20 listopada 2006 r., sygn. akt [...],

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Powodowa Spółka z o.o. W. jest użytkownikiem wieczystym gruntu o powierzchni 629 m² położonego w W. przy ul. Z. róg ul. P. Obowiązująca powódkę opłata roczna wynosiła 30.601,46 złotych. W grudniu 2001 r. pozwana Gmina wypowiedziała dotychczasową wysokość opłaty i zaproponowała od dnia 1 stycznia 2002 r. nową wysokość w kwocie 148.922,04 złotych. Reakcją powódki było złożenie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego wniosku o ustalenie, że aktualizacja opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego jest uzasadniona w mniejszej wysokości. Kolegium wydało orzeczenie o ustaleniu od dnia 1 stycznia 2002 r. wysokości opłaty rocznej w kwocie 113.898,85 złotych. Powódka wniosła sprzeciw w następstwie czego doszło do przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w W. Sąd wezwał powódkę do oznaczenia wartości przedmiotu sporu wskazując, że wartość tę powinna wyrażać różnica pomiędzy opłatą proponowaną a opłatą dotychczasową. Powódka wskazała jako wartość przedmiotu sporu kwotę 70.046,37 złotych stanowiącą różnicę pomiędzy wysokością opłaty proponowaną przez pozwaną a kwotą 78.875,- złotych uznawaną przez powódkę za wyznaczającą wysokość aktualnie należnej opłaty. Wyrokiem zaocznym z dnia 4 czerwca 2003 r. Sąd Okręgowy w W. ustalił, że od dnia 1 stycznia 2002 r. powódka jest obowiązana wносить opłatę roczną z tytułu użytkowania wieczystego gruntu będącego przedmiotem aktualizacji w kwocie 78.875,67 złotych. W wyniku uwzględnienia sprzeciwu pozwanej Gminy Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 16 grudnia 2005 r. uchylił wyrok zaoczny w całości i ustalił od dnia 1 stycznia 2002 r. wysokość opłaty rocznej na kwotę 112.785,99 złotych. Powódka zaskarżyła powyższy wyrok w całości wskazując w apelacji jako wartość zaskarżenia kwotę 70.046,37 złotych. Wyrokiem z dnia 6 lipca 2006 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację. W skardze kasacyjnej powódka zaskarżyła powyższy wyrok w całości; wartość przedmiotu zaskarżenia oznaczyła na kwotę 70.046,37 złotych.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną jako niedopuszczalną w świetle art. 398² § 1 k.p.c. ze względu na wartość przedmiotu zaskarżenia niższą niż 50.000,- zł. Zdaniem Sądu, skoro powódka wniosła ostatecznie o ustalenie opłaty z tytułu użytkowania wieczystego

w wysokości 78.875,67 złotych, a Sąd Okręgowy ustalił wysokość opłaty na kwotę 112.785,99 złotych, to zarówno w apelacji jak i w skardze kasacyjnej wartością przedmiotu zaskarżenia była różnica pomiędzy kwotą 112.785,99 zł a kwotą 78.875,67 złotych, a więc kwota 33.910,32 złotych. Ponadto, Sąd Apelacyjny stwierdził, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego nie może przekraczać wartości przedmiotu sporu ani wartości przedmiotu zaskarżenia w postępowaniu apelacyjnym chyba, że podwyższenie wartości przedmiotu zaskarżenia w apelacji było wynikiem rozszerzenia żądania pozwu lub orzeczenia ponad żądanie.

Rozpoznając zażalenie powódki Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Uszło uwagi Sądu Apelacyjnego, że powódka wskazała kwotę 70.046,37 złotych jako wartość przedmiotu sporu w pozwie, a następnie jako wartość przedmiotu zaskarżenia w apelacji i w skardze kasacyjnej. Zatem, nie doszło w ogóle do sytuacji, w której istniałaby potrzeba porównania każdej z w/w wartości pod kątem oceny, czy wartość przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej nie została zawyżona w celu osiągnięcia pułapu gwarantującego dopuszczalność skargi kasacyjnej. Wszakże, jeśli jako wartość przedmiotu sporu wskazana została kwota 70.046,37 złotych i ta wartość nie została zweryfikowana na podstawie art. 25 § 1 i 2 k.p.c., to zgodnie z art. 26 k.p.c. nie podlegała ona ponownemu badaniu.

W szczególności, nieuzasadnione było ustalanie różnicy pomiędzy kwotą, o której orzekły Sądy pierwszej i drugiej instancji a kwotą, którą powódka wskazywała jako należną od niej aktualną opłatą z tytułu użytkowania wieczystego. Żądanie powódki nie dotyczyło zasądzenia określonej kwoty ani wyroki sądów nie zawierały rozstrzygnięć o częściowym nieuwzględnieniu żądania powódki tak, jak by to miało miejsce w razie orzekania z powództwa o zasądzenie kwoty pieniężnej. W rozpoznawanej sprawie przyjęcie, że wartością przedmiotu zaskarżenia w apelacji była wymieniona wyżej różnica pomiędzy orzeczoną przez sąd a kwotą uznawaną przez powódkę oznaczałoby, że w pozostałej części, tj. odnośnie do kwoty 78.875,67 złotych, wyrok Sądu Okręgowego uprawomocnił się. Tymczasem nie istnieje wyrok Sądu Okręgowego orzekający o ustaleniu opłaty rocznej w wysokości 78.875,67 złotych, ani powódka nie miała obowiązku sprecyzowania

swojego żądania w części dotyczącej wskazania jaką wysokość opłaty, jej zdaniem, powinien ustalić sąd. Przepisy ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, (jedn. tekst Dz.U. z 2004 r., nr 261, poz. 2603 ze zm.), w trybie której Sądy orzekały, nie zobowiązują do wskazania jaką inną kwotę użytkownik wieczysty uznaje za aktualną, ani sąd, któremu Kolegium przekazało akta, nie jest związany wnioskami stron w tym zakresie.

Z przedstawionych względów zaskarżone postanowienie nie mogło się ostać już tylko w świetle założenia przyjętego przez Sąd Apelacyjny odnośnie do niemożności zwyżkowania wartości przedmiotu zaskarżenia w stosunku do wartości przedmiotu sporu. W rozpoznawanej sprawie tego rodzaju zwyżkowanie nie miało miejsca w związku z czym wartość przedmiotu sporu podana w pozwie wyznaczała wartość przedmiotu zaskarżenia w apelacji i przesądzała o dopuszczalności skargi kasacyjnej. Takie stanowisko prezentowała powódka w zażaleniu. W zakresie w jakim zarzuty skarżącej przystawały do jej sytuacji procesowej w świetle koncepcji Sądu Apelacyjnego o niemożności podwyższania wartości przedmiotu zaskarżenia w stosunku do wartości przedmiotu sporu należało powódce przyznać rację.

Jednakże w istocie wniosek o dopuszczalności skargi kasacyjnej w rozpoznawanej sprawie wynika z innych przesłanek i na nich Sąd Najwyższy oparł niniejsze orzeczenie.

Nie może być wątpliwości, że żądanie powódki dotyczyło sprawy majątkowej. Nie obejmowało ono jednak roszczenia o zasądzenie kwoty pieniężnej w związku z czym istniała kwestia jaką kwotą powódka powinna była oznaczyć wartość przedmiotu sporu (art. 19 § 2 k.p.c.) przy uwzględnieniu, że kwota ta powinna wyrażać wartość roszczenia, prawa lub stosunku prawnego będącego przedmiotem powództwa. W pierwszym rzędzie należało więc rozstrzygnąć, czy żądanie powódki dotyczyło realizacji przysługującego jej roszczenia, czy stwierdzenia istnienia prawa czy też ukształtowania nowej treści stosunku prawnego pomiędzy stronami.

W uchwale z dnia 23 czerwca 2005 r. III CZP37/05 (OSN 2006, nr 5, poz. 82) Sąd Najwyższy uznał, że orzeczenie o ustaleniu wysokości

zaktualizowanej opłaty rocznej ma charakter konstytutywny. Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w niniejszej sprawie podziela ten pogląd. Samo wypowiedzenie dotychczasowej wysokości opłaty rocznej nie skutkuje powstaniem nowej treści umowy o użytkowanie wieczyste; stanowi jedynie ofertę zmiany umowy, którą użytkownik wieczysty może przyjąć lub nie przyjąć. Jeśli nie przyjmuje, to w wysokości aktualnej opłaty rocznej rozstrzyga sąd, który bada, czy i w jakim zakresie zmienia się wartość gruntu będącego przedmiotem użytkowania wieczystego i w granicach wyznaczonych propozycją właściciela nie jest związany innymi przesłankami jak tylko obiektywnymi, wpływającymi na ocenę tej wartości. Przedmiotem sporu w sprawie z powództwem użytkownika wieczystego o ustalenie, że aktualizacja jest uzasadniona w mniejszej wysokości niż proponowana przez właściciela gruntu nie jest kwestia istnienia lub nieistnienia pomiędzy wymienionymi podmiotami stosunku prawnego o treści obejmującej określoną wysokość opłaty z tytułu użytkowania wieczystego lecz kwestia jak powinien zostać ukształtowany w tej części w/w stosunek prawny. Wartością przedmiotu, o który strony wiodą spór jest więc wartość, którą ustali sąd orzekający i obejmuje ona całą nową wysokość opłaty rocznej. W praktyce sprowadza się to do różnicy pomiędzy wysokością opłaty dotychczasowej, względnie podwyższonej lecz akceptowanej przez użytkownika wieczystego a wysokością ustaloną przez sąd, ale nie zmienia to oceny, że przedmiotem ukształtowania przez sąd jest nowa wysokość opłaty jako taka, a nie różnica wynikająca z jej zastosowania.

W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy w wyroku z dnia 16 grudnia 2005 r. ustalił wysokość opłaty rocznej od dnia 1 stycznia 2002 r. na kwotę 112.785,99 złotych. Ta kwota stanowiła więc wartość przedmiotu zaskarżenia w apelacji powódki, a następnie w skardze kasacyjnej i przesądzała o dopuszczalności skargi kasacyjnej. Mając to na względzie Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji – art. 386 w zw. z art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ k.c.

Wydaje się, że – wbrew stanowisku wyrażonemu w zaskarżonym postanowieniu – Sąd Apelacyjny, uwzględniając stanowisko powódki wyrażone w sprzeciwie od orzeczenia Kolegium, co do prawotwórczego charakteru orzeczenia mającego być wydanym przez Sąd, przyjął, że wartością przedmiotu zaskarżenia w apelacji była kwota 112.785,99 złotych. Wezwał bowiem powódkę

do uiszczenia wpisu stosunkowego w kwocie 7.602,30 złotych (poprawnie rachunkowo powinno być 7.239,30 zł) podczas gdy wpis stosunkowy od wartości przedmiotu zaskarżenia 70.046,37 zł wskazanej w apelacji wynosił 4.802,78 złotych. Tym bardziej powinien być Sąd Apelacyjny kwotę 112.785,99 zł uznać za wartość przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej.

Reasumując, w sprawie z powództwa użytkownika wieczystego o ustalenie, że aktualizacja opłaty rocznej jest uzasadniona w wysokości mniejszej niż proponowana przez właściciela gruntu, wartością przedmiotu zaskarżenia w apelacji i w skardze kasacyjnej jest wysokość opłaty ustalona w orzeczeniu Sądu pierwszej instancji.

Nieuchronnie nasuwa się w tej sytuacji pytanie o wartość przedmiotu sporu, jaką powinien powód wskazać w pozwie. Konsekwentnie należałoby przyjąć, że w chwili wniesienia pozwu wartości tej nie da się ustalić, w związku z czym powód jest zwolniony z obowiązku jej podania, natomiast wpis od pozwu powinien być określony jako wpis tymczasowy (art. 15 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych – Dz. U. nr 167, poz. 1398 ze zm., poprzednio – art. 31 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych - jedn. tekst Dz.U. z 2002 r. nr 9, poz. 88). Można by jednak również bronić stanowiska, że powód jest w stanie określić w pozwie wartość przedmiotu sporu, ponieważ wartość tę może wyznaczać kwota oznaczająca wysokość aktualnej opłaty rocznej, którą powód akceptuje (w rozpoznawanej sprawie byłaby to kwota 78.875,67 złotych), lub różnica pomiędzy wysokością opłaty aktualnie żądanej przez właściciela a wysokością akceptowaną przez użytkownika wieczystego (w niniejszej sprawie byłaby to kwota 70.046,37 złotych), względnie różnica pomiędzy wysokością opłaty żądanej a dotychczasową jej wysokością (o tak wyliczoną wartość przedmiotu sporu wezwał powoda Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie i byłaby to kwota 118.320,58 złotych). Na przyjmowanie opłaty stosunkowej od pozwu wskazywałaby też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2006 r. III CZP 133/06 (dotychczas nie publ.), zgodnie z którą po przekazaniu sądowi akt sprawy na podstawie art. 80 ust. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami przewodniczący wzywa do opłacenia pozwu także wówczas, gdy sprzeciw został wniesiony przez adwokata

lub radcę prawnego. Powyższa uchwała została podjęta w sprawie, w której powód wskazał wartość przedmiotu sporu, ale nie uiścił opłaty stosunkowej przy wnoszeniu pisma zawierającego sprzeciw od orzeczenia Kolegium. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały nie zakwestionował, że wymagane było oznaczenie wartości przedmiotu sporu oraz uiszczenie opłaty stosunkowej.

Dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy nie jest konieczne zajęcie jednoznacznego stanowiska odnośnie do tego, czy daje się ustalić wartość przedmiotu sporu i jaki rodzaj opłaty od pozwu powinien być wymagany w sprawie przekazanej sądowi na podstawie art. 80 ust. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami. Tym niemniej, wyrażając pogląd o konstytutywnym charakterze orzeczenia sądu w w/w sprawie oraz o przedmiocie, którym jest nowa treść stosunku prawnego pomiędzy stronami umowy użytkowania wieczystego, a której strony nie mogą przewidzieć, Sąd Najwyższy opowiada się za koncepcją pobierania od pozwu wpisu tymczasowego. Wydaje się, że również praktyczne względy (uniknięcie ewentualności przyjmowania różnego kryterium mającego wyznaczać wartość przedmiotu sporu) oraz jasność w przestrzeganiu, utrwalonej w orzecznictwie Sądu Najwyższego, reguły niezwyżkowania wartości przedmiotu sporu w apelacji, przemawiają na korzyść tej koncepcji.